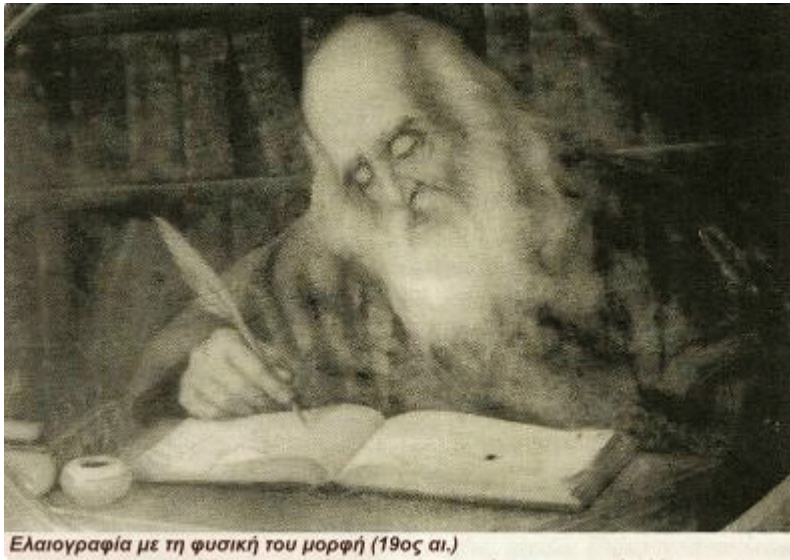

Ερμηνεία της Αποστολικής Περικοπής (ΡΩΜ. 2, 10-16) της Κυριακής Β' Ματθαίου κατά τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη

/ [Γενικά](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Ελαιογραφία με τη φυσική του μορφή (19ος αι.)

Εν Πειραιεί 21-6-2014

πρωτοπρεσβ. π. Άγγελος Αγγελακόπουλος εφημ. Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Ν. Καλλιπόλεως Πειραιώς

Την Κυριακή Β Ματθαίου εμμελώς απαγγέλλεται στους Ιερούς Ναούς το αποστολικό ανάγνωσμα από την προς Ρωμαίους επιστολή του Απ. Παύλου, το οποίο προέρχεται από το 2ο κεφάλαιο και περιλαμβάνει τους στίχους 10-16.

Αφήνοντας τους δύο πρώτους στίχους (10-11) δια το ευκολονόητον («Δόξα δε και τιμή και ειρήνη παντί τω εργαζομένω το αγαθόν, Ιουδαίω τε πρώτον και Έλληνι· ου γαρ εστι προσωποληψία παρά τω Θεώ»), σπεύδουμε να παρουσιάσουμε την ερμηνεία, που δίδει ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης[1] στους υπολοίπους στίχους.

Ο στίχος 12 λέει : «Όσοι γαρ ανόμως ήμαρτον, ανόμως και απολούνται· και όσοι εν νόμω ήμαρτον, δια νόμου κριθήσονται».

Σημειώνει ο άγιος Νικόδημος ότι με τα παραπάνω λόγια ο Απ. Παύλος δείχνει ότι, κατά την τιμωρία, βαρύτερα κολάζεται ο Ιουδαίος από τον Έλληνα (ειδωλολάτρη), διότι οι μεν Έλληνες (ειδωλολάτρες), λέει, «ανόμως ήμαρτον», δηλ. χωρίς να έχουν την διδασκαλία και την κατήχηση του γραπτού νόμου, γι'αυτό και «ανόμως απολούνται», δηλ. ελαφρότερα θα κολασθούν, επειδή δεν έχουν τον γραπτό νόμο να τους κατηγορεί. Γιατί, το «ανόμως», σημαίνει το «χωρίς την κατάκριση του γραπτού νόμου». Ο δε Ιουδαίος, επειδή αμάρτησε με τον γραπτό νόμο, δηλ.

έχοντας την διδασκαλία και την κατήχηση του γραπτού νόμου, γι' αυτό και θα κριθεί, δηλ. θα κατακριθεί, με τον γραπτό νόμο, επειδή ο νόμος σφοδρότερα στέκεται και τον κατηγορεί ότι τον παρέβη και ακολούθως του προξενεί μεγαλύτερη καταδίκη.

Στο σημείο αυτό επισημαίνει ο άγιος Νικόδημος ότι από τον παραπάνω λόγο του Απ. Παύλου μαθαίνουμε ότι δεν καταδικάζονται το ίδιο εκείνοι, που έπραξαν το ίδιο αμάρτημα προ του νόμου, και εκείνοι, που το έπραξαν μετά τον νόμο, αλλά διαφορετικά, ανάλογα με την γνώση, την δύναμη και την τελειότητα του καθενός και ανάλογα με την διαφορά των καιρών.

Παραθέτει ο άγιος Νικόδημος και την ερμηνευτική προσέγγιση των Οικουμενίου και Θεοφυλάκτου. Κατά τον ίδιο τρόπο, λέει, ερμηνεύουν το «ανόμως» και το «δια νόμου κριθήσονται» οι ερμηνευτές Οικουμένιος και ιερός Θεοφύλακτος, με την διαφορά, όμως, ότι ο Οικουμένιος προσθέτει πως οι μεν Έλληνες (ειδωολάτρες) θα κολασθούν ελαφρότερα, επειδή παρέβησαν μόνο τον νόμο της φύσεως, οι δε Ιουδαίοι θα κολασθούν βαρύτερα, επειδή παρέβησαν και τον νόμο της φύσεως και τον γραπτό νόμο.

Και συνεχίζει ο 13ος στίχος : «Ου γαρ οι ακροαταί του νόμου δίκαιοι παρά τω Θεώ, αλλ' οι ποιηταί του νόμου δικαιωθήσονται».

Αντικρούοντας μια εσφαλμένη Ιουδαϊκή τοποθέτηση, ρωτά ο άγιος Νικόδημος : Πως, λοιπόν, εσύ Ιουδαίε, λες ότι δεν χρειάζεσαι την Χάριν του Ευαγγελίου, επειδή δικαιώνεσαι μόνο από τον παλαιό νόμο; Γιατί, να, φάνηκες πως τίποτε δεν ωφελήθηκες από τον νόμο. Άρα, περισσότερο χρειάζεσαι την Χάριν του Χριστού εσύ, παρά ο Έλληνας (ειδωολάτρης), επειδή δεν έγινες δίκαιος στον Θεό μόνο από την ακρόαση του νόμου. Διότι, στους μεν ανθρώπους, οι ακροατές του νόμου μπορούν να φαίνονται σεμνοί και δίκαιοι, όχι όμως και στον Θεό, αλλά οι ποιητές του νόμου είναι αυτοί, που δικαιώνονται από τον Θεό.

Ο άγιος Νικόδημος παραθέτει και την ερμηνεία του Κορεσίου στον στίχο 13, σύμφωνα με την οποία διττώς δικαιώνεται ο άνθρωπος. Η δικαίωση, λοιπόν, του ανθρώπου είναι διπλή, επειδή η από αμαρτωλός γίνεται δίκαιος, η από δίκαιος γίνεται δικαιότερος. Η δε δικαίωση γίνεται δια μεν της πίστεως αρχικώς και ποιητικώς, δια δε των έργων οργανικώς. Και διάμφοτέρων γίνεται η δικαίωση. «Ου γαρ οι ακροαταί του νόμου». Να, η πίστη. «Αλλ' οι ποιηταί του νόμου». Να, η πράξη. Ο μεν Θεός δικαιώνει, ο δε άνθρωπος διαθέτει τον εαυτό του προς δικαιοσύνη.

Στη συνέχεια, στον στίχο 14 λέει ο Απ. Παύλος : «Όταν γαρ έθνη, τα μη νόμον έχοντα, φύσει τα του νόμου ποιή, ούτοι νόμον μη έχοντες, εαυτοίς εισί νόμος» και συνεχίζει στο α μέρος του 15ου στίχου «οίτινες ενδείκνυνται το έργον του νόμου γραπτόν εν ταις καρδίαις αυτών, συμμαρτυρούσης αυτών της συνειδήσεως».

Ο άγιος Νικόδημος μας καλεί να προσέξουμε πως, όταν ο Απ. Παύλος λαλεί

εναντίον των Ιουδαίων, μεταχειρίζεται τα λόγια του τόσο συνετά, ώστε φαίνεται ότι δεν λέει τίποτε εναντίον του νόμου. Γι'αυτό λέει εδώ, σα να υψώνει και να μεγαλώνει τον νόμο, πως εκείνοι, που δεν έχουν μεν νόμο, κάνουν δε τα έργα του νόμου φύσει, δηλ. πειθόμενοι στον φυσικό νόμο, τον έμφυτο λόγο της συνειδήσεως, αυτοί είναι θαυμαστοί και επαινετοί. Γιατί δεν χρειάστηκαν τον γραπτό νόμο και γιατί εκπλήρωσαν τις παραγγελίες του γραπτού νόμου με το να τύπωσαν μέσα στις καρδιές τους και στο συνειδός τους όχι γράμματα, αλλά αγαθά έργα, και με το να μεταχειρίζονται αντί του γραπτού νόμου, τον φυσικό νόμο και λογαριασμό προς μαρτυρία και απόδειξη του καλού και της αρετής.

Τρεις νόμους εννοεί εδώ ο Απόστολος, κατά τον άγιο Νικόδημο : α) τον γραπτό, β) τον φυσικό και γ) τον δια των έργων θεωρούμενον. «Έθνη, τα μη νόμον έχοντα». Ποιόν νόμο; Τον γραπτό. «Φύσει τα του νόμου ποιή». Ποιού νόμου. Του δια των έργων θεωρουμένου. «Ούτοι νόμον μη έχοντες». Ποιόν νόμο; Τον γραπτό. «Εαυτοίς εισί νόμος». Πως και με ποιό τρόπο; Μεταχειριζόμενοι τον φυσικό νόμο και τον λόγο της συνειδήσεως. «Οίτινες ενδείκνυνται το έργον του νόμου». Ποιού νόμου; Του δια των έργων θεωρουμένου.

Σημειώνει ο άγιος Νικόδημος ότι οι Κορέσιος και Θεοφύλακτος «νόμο των έργων» ονομάζουν τον νόμο του Μωυσέως, δηλ. τον ίδιο γραπτό νόμο.

Ο άγιος Νικόδημος μας δίνει, επίσης, και την ερμηνευτική του σοφού Θεοδωρίτου στον 14ο στίχο, κατά την οποία «Ότι ο θείος νόμος απαιτεί την πράξη, μαρτυρούν αυτοί, που χρησιμοποίησαν ευσεβείς λογισμούς προ του μωσαϊκού νόμου, και κατακόσμησαν τον βίο τους με αγαθές πράξεις και έγιναν νομοθέτες του εαυτού τους».

Στηριζόμενος σε μερικούς Ηθικούς, ο άγιος Νικόδημος λέει ότι τρία είναι τα γενικά και καθολικά αξιώματα, πάνω στα οποία στηρίζεται ο φυσικός νόμος, και τα οποία χρωστά να φυλάττει, όποιος δεν θέλει να πλανηθεί από την οδό της αρετής : Α) Ο,τι δεν θέλεις να γίνεται σ'εσένα, μην το πράττεις εσύ στους άλλους. Β) Ο,τι θέλεις να πράττουν οι άλλοι στον εαυτό τους, πράξε κι εσύ στον εαυτό σου. Και Γ)Ο,τι θέλεις να πράττουν οι άλλοι σ'εσένα, πράξε κι εσύ στους άλλους. Το πρώτο ονομάζεται αξίωμα του δικαίου. Το δεύτερο, αξίωμα του τιμίου, και το τρίτο, αξίωμα του καθήκοντος η πρόποντος. Όλ'αυτά ο Κύριος τα περιέλαβε στα εξής λόγια : «Πάντα ουν όσα αν θέλητε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, ούτω και υμείς ποιείτε αυτοίς· ούτος γαρ εστιν ο νόμος και οι προφήται»[2] Μας καλεί ο άγιος Νικόδημος να στοχαστούμε την σοφία του Απ. Παύλου, ο οποίος δεν επέπληξε τους Ιουδαίους, καθώς το απαιτεί η ακολουθία του νόμου. Επειδή, κατά το ακόλουθον, έπρεπε να πει : «Γιατί, όταν τα έθνη χωρίς νόμο, φύσει τα του νόμου ποιή, βέβαια πολύ καλύτερα είναι αυτά από τους Ιουδαίους, που διδάσκονται από τον νόμο». Όμως, δεν είπε έτσι, αλλά ιλαρώτερα, ότι τα έθνη είναι νόμος στον εαυτό τους.

Ας σημειωθεί ότι ο Κορέσιος λέει ότι, κατά τον ιερό Αυγουστίνο, «έθνη» εδώ εννοούνται αυτά, που πίστεψαν στον Χριστό, επειδή ο νόμος του Χριστού είναι συγγενής με την φύση, καθώς και ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος είπε στο εγκώμιο προς τον Μ. Αθανάσιο ότι η έλλαμψη είναι συγγενής με την φύση μας. Κατά δε τον ιερό Χρυσόστομο, τον Θεοδώριτο και τον Οικουμένιο «έθνη» εδώ εννοούνται αυτά, που δεν πιστεύουν στον Χριστό, πράττουν, όμως, φυσικώς μερικές αγαθοεργίες της συνειδήσεως.

Από τα παραπάνω, σύμφωνα πάντα με τον άγιο Νικόδημο, δείχνει ο Απ. Παύλος ότι και στους παλαιούς χρόνους και προ του να δοθεί ο νόμος, η φύση των ανθρώπων λάμβανε από τον Θεό κάθε πρόνοια και επιμέλεια. Ταυτόχρονα επιστομίζει ο Απόστολος και εκείνους, που ρωτούν : «Για ποιά αφορμή δεν ήλθε από την αρχή του κόσμου ο Χριστός, για να διδάξει στους ανθρώπους την εργασία του καλού»; Αποκρίνεται σ'αυτούς ο Απ. Παύλος, λέγοντας ότι ο Θεός εξ αρχής έβαλε σε όλους τους ανθρώπους την γνώση του καλού και του κακού. Αφού, όμως, είδε ότι δεν κατορθώνει τίποτα, ήλθε κι Αυτός στους εσχάτους καιρούς.

Παρακάτω το β μέρος του 15ου στίχου λέει : «και μεταξύ αλλήλων των λογισμών κατηγορούντων η και απολογουμένων»».

Από άλλη αρχή, συμβουλεύει ο άγιος Νικόδημος, πρέπει να αναγνωσθεί αυτό το ρητό, διότι ο Απ. Παύλος εδώ διδάσκει περί του πως θα κριθούμε όλοι κοινώς οι άνθρωποι. Γιατί, τότε στέκονται οι λογισμοί μας, άλλοι μεν κατηγορώντας μας, άλλοι δε απολογούμενοι προς βοήθειά μας. Δεν χρειάζεται ο άνθρωπος κανένα άλλον κατήγορο η συμβοηθό σ'εκείνο το κριτήριο.

Κατά τον Οικουμένιο το «κατηγορούντων η και απολογουμένων» ερμηνεύεται όχι επί ενός προσώπου, αλλ'επί διαφορετικών. Γιατί, οι λογισμοί κατηγορούν μεν αυτούς, που πρόκειται να κολασθούν, απολογούνται δε προς βοήθεια αυτών, που πρόκειται να δικαιωθούν. Επειδή, όμως, κανένας δεν είναι αναμάρτητος, γι'αυτό και οι λογισμοί αυτών, που πρόκειται να δικαιωθούν, τους κατηγορούν, επειδή αμάρτησαν συγγνωστά. Νικούν, όμως, οι λογισμοί, που απολογούνται προς βοήθειά τους, προβάλλοντας το ασθενές της φύσεως και την φιλανθρωπία του Θεού. Σ'αυτους, που πρόκειται να κολασθούν, υπερνικούν οι λογισμοί, που τους κατηγορούν, επειδή αμάρτησαν ασύγγνωστα και αμετανόητα. Όμως, και την κατάκριση των κατηγορούντων λογισμών και την δικαίωση των απολογουμένων, μόνος ο Κριτής επάγει. Έτσι, λοιπόν, στο μέλλον κριτήριο όσοι πολιτεύθηκαν έξω από τον νόμο η κατηγορούνται από το συνειδός ότι αμάρτησαν, δικαίως θα κολασθούν από τον Θεό. Η η συνείδησή τους απολογείται υπέρ αυτών, προβάλλοντας ότι αμάρτησαν εν αγνοία.

Ο μέγας Μακάριος, ερμηνεύοντας αυτόν τον στίχο, λέει : «Όπως σ'ένα πλοίο ο κυβερνήτης όλους διοικεί και οικονομεί, άλλους μεν επιπλήττοντας, άλλους δε καθοδηγώντας, έτσι είναι και η καρδιά, η οποία έχει ως κυβερνήτη τον νου, έχει

την συνείδηση για να ελέγχει και τους λογισμούς να κατηγορούν η και να απολογούνται. Γιατί, λέει : «μεταξύ αλλήλων των λογισμών κατηγορούντων η και απολογουμένων». Μας καλεί ο άγιος Νικόδημος να διαπιστώσουμε ότι η συνείδηση δεν εγκρίνει τους λογισμούς, που υπακούν στην αμαρτία, αλλά ευθύν τους ελέγχει, γιατί δεν ψεύδεται. Επειδή τι μπορεί να πει ενώπιον του Θεού την ημέρα της κρίσεως; Μαρτυρείται, επειδή ελέγχει πάντοτε.

Βασιζόμενος σε κάποιους Ηθικούς ο άγιος Νικόδημος, μας δίδει τον ορισμό της λέξεως συνείδηση. «Συνείδηση είναι εκείνη η ενέργεια της ψυχής, με την οποία κρίνει ότι οι πράξεις της είναι σύμφωνες με τον νόμο η όχι». Γι'αυτό από τον ορισμό αυτόν φαίνεται ότι η συνείδηση είναι τέλειος συλλογισμός, του οποίου η μεγαλύτερη πρόταση περιέχει τον νόμο, η μικρότερη την πράξη και το συμπέρασμα την ψήφο, αν η πράξη είναι σύμφωνη με τον νόμο η όχι. Γι'αυτό και η συνείδηση ονομάζεται κανόνας των πράξεων του ανθρώπου, κατήγορος, μάρτυς και κριτής, όπως ο Απόστολος δηλώνει με τα παραπάνω λόγια του.

Κατακλείει η αποστολική περικοπή με τον 16ο στίχο : «εν ημέρα ότε κρινεί ο Θεός τα κρυπτά των ανθρώπων κατά το ευαγγέλιόν μου δια Ιησού Χριστού».

Θέλοντας να αυξήσει ο Απόστολος τον φόβο, δεν είπε ότι ο Θεός θα κρίνει τα αμαρτήματα, αλλά τα κρυπτά, επειδή οι άνθρωποι κρίνουν μόνο τα φανερά αμαρτήματα, ο δε Θεός θα κρίνει τα κρυπτά δια Ιησού Χριστού, δηλ. ο Πατήρ δια του Υιού. Διότι, «ο Πατήρ κρίνει ουδένα, αλλά την κρίσιν πάσαν δέδωκε τω Υιώ»[3]. Η μπορούμε να εννοήσουμε το «δια Ιησού Χριστού» ως κατά το ευαγγέλιο, που αφιερώθηκε σ'εμένα δια Ιησού Χριστού. Δείχνει εδώ ο Απόστολος ότι δεν διδάσκει τους Ρωμαίους δια του ευαγγελίου του, δηλ. δια του ευαγγελικού του κηρύγματος, κανένα πράγμα αλλόκοτο και καινούριο, αλλά εκείνα, τα οποία τους δίδαξε η φύση, δηλ. την κρίση και την κόλαση. Αυτά τα ίδια διδάσκει και το ευαγγέλιό του.

[1] ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ, Ερμηνεία εις τας ΙΔ έπιστολάς του Απ. Παύλου, τ. Α . εκδ. Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσ/κη 1989, σσ. 92-99.

[2] Ματθ. 7, 12.

[3] Ιω. 5, 22.